BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI INTEGRATIV DARSLARNI LOYIHALASHGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Shukurova Laziza Shokir qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti

DOI: ***https://doi.org/10.5281/zenodo.23913920***

Annotatsiya: *Mazkur tezisda bo‘lajak o‘qituvchilarni integrativ darslarni loyihalashga tayyorlashning pedagogik-psixologik xususiyatlari, ularning kasbiy-metodik kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o‘rni hamda ta’lim jarayonida fanlararo aloqalarni tashkil etish imkoniyatlari tadqiq etilgan. Tadqiqotda ilmiy manbalarni sifat jihatidan tahlil qilish va qiyosiy umumlashtirish metodlaridan foydalanilgan. Integrativ darslarni loyihalash jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik tafakkuri, kasbiy motivatsiyasi, refleksiv faoliyati va metodik qarorlar qabul qilish ko‘nikmalari o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik yoritilgan. Nazariy tahlil asosida mazkur tayyorgarlikni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik-psixologik shart-sharoitlar asoslangan.*

Kalit so‘zlar: *integrativ ta’lim, bo‘lajak o‘qituvchi, pedagogik loyihalash, fanlararo integratsiya, kasbiy kompetensiya, pedagogik tafakkur, refleksiya, metodik tayyorgarlik.*

Abstract: *This thesis examines the pedagogical and psychological characteristics of preparing prospective teachers to design integrative lessons, the role of such preparation in developing their professional and methodological competencies, and the possibilities of organizing interdisciplinary connections in the educational process. The study employs qualitative analysis and comparative synthesis of scientific sources. It highlights the interrelationship between prospective teachers’ pedagogical thinking, professional motivation, reflective practice, and methodological decision-making skills in the process of designing*

integrative lessons. Based on the theoretical analysis, the pedagogical and psychological conditions that contribute to the development of this preparation are substantiated.

***Keywords**: integrative education, prospective teacher, pedagogical design, interdisciplinary integration, professional competence, pedagogical thinking, reflection, methodological training.*

Zamonaviy pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayoni ta'lim mazmunini o'zaro bog'liq bilimlar tizimi sifatida tashkil etishni talab qilmoqda. Fanlararo integratsiyaga asoslangan darslarni loyihalash o'quvchilarning bilimlarni turli vaziyatlarda qo'llashiga, hodisalar o'rtasidagi munosabatlarni tushunishiga va muammolarni kompleks tahlil qilishiga sharoit yaratadi. Mazkur jarayonning samaradorligi o'qituvchining fanlararo aloqalarni aniqlash, ularni didaktik maqsadlarga moslashtirish hamda o'quv faoliyatini pedagogik jihatdan asosli tashkil etish ko'nikmalariga bog'liq.

S.M. Drake va J.L. Reid integratsiyalashgan o'quv dasturlarini XXI asr kompetensiyalarini rivojlantirish bilan bog'lab, turli fanlar mazmunini o'zaro uyg'unlashtirishning pedagogik imkoniyatlarini ko'rsatganlar [1]. L.S. Shulman esa o'qituvchining kasbiy tayyorgarligida predmet bilimlari bilan ularni o'rgatish usullari o'rtasidagi munosabat muhimligini ilmiy asoslagan [2].

Bo'lajak o'qituvchilarni integrativ darslarni loyihalashga tayyorlash faqat metodik bilimlarni o'zlashtirish bilan chegaralanmaydi. Ushbu faoliyat pedagogik tasavvur, mantiqiy fikrlash, ijodkorlik, kasbiy motivatsiya va refleksiv tahlilni ham talab etadi.

Tadqiqotning maqsadi bo'lajak o'qituvchilarni integrativ darslarni loyihalashga tayyorlashning pedagogik-psixologik xususiyatlarini aniqlash va ularni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik shart-sharoitlarni nazariy jihatdan asoslashdan iborat.

Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni sifat jihatidan mazmuniy tahlil qilish metodi qo‘llanildi. Fanlararo integratsiya, pedagogik bilimlar, darslarni loyihalash va o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligiga oid nazariy yondashuvlar o‘rganildi.

Tahlil jarayonida pedagogik loyihalashning bilish jarayonlari, kasbiy motivatsiya va refleksiv faoliyat bilan bog‘liqligiga alohida e’tibor qaratildi. J. Biggsning konstruktiv muvofiqlashtirish konsepsiyasi dars maqsadlari, o‘quv faoliyati va baholash vositalari o‘rtasidagi izchillikni tushuntirish uchun metodologik asos sifatida qabul qilindi [3].

Olingan nazariy xulosalar bo‘lajak o‘qituvchilarning integrativ darslarni loyihalashga tayyorgarligini tavsiflovchi pedagogik-psixologik xususiyatlarni umumlashtirishga yo‘naltirildi. Tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bo‘lib, eksperimental natijalarga asoslanmagan.

lmiy manbalar tahlili integrativ darslarni loyihalashga tayyorgarlikning pedagogik va psixologik jihatlari o‘zaro bog‘liq holda rivojlanishini ko‘rsatdi. Pedagogik jihatdan ushbu tayyorgarlik fanlar mazmunidagi umumiy tushunchalarni aniqlash, integratsiyalashgan o‘quv maqsadlarini belgilash, ta’lim metodlarini tanlash va natijalarni baholash faoliyatini qamrab oladi.

Psixologik jihatdan esa pedagogik tafakkurning moslashuvchanligi, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, ijodiy yondashish va mustaqil metodik qaror qabul qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Bo‘lajak o‘qituvchi integrativ dars loyihasini ishlab chiqishda turli fanlarga oid bilimlarni oddiy birlashtirmasdan, ular o‘rtasidagi mazmuniy aloqalarni didaktik vazifalarga mos ravishda qayta tashkil etishi zarur.

Tahlil asosida kasbiy motivatsiya ham integrativ loyihalashga tayyorgarlikning muhim psixologik sharti sifatida belgilandi. O‘z faoliyatining pedagogik maqsadini anglagan talaba yangi metodik yechimlarni izlashga, o‘quv vaziyatlarini mustaqil tahlil qilishga va dars mazmunini takomillashtirishga ko‘proq intilishi mumkin.

Shuningdek, refleksiv faoliyat integrativ dars loyihalarining sifatini oshirishga xizmat qiluvchi omil sifatida ajratildi. Dars maqsadlari, topshiriqlar va baholash mezonlarini o‘zaro solishtirish bo‘lajak o‘qituvchiga metodik nomuvofiqliklarni aniqlash hamda loyihani qayta ishlash imkonini beradi.

Natijada integrativ darslarni loyihalashga tayyorgarlik kognitiv, motivatsion, amaliy-metodik va refleksiv komponentlarning o‘zaro aloqadorligi orqali tavsiflanishi nazariy jihatdan asoslandi.

Aniqlangan pedagogik-psixologik xususiyatlar bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlashda nazariy bilimlarni amaliy loyihalash faoliyati bilan uyg‘unlashtirish zarurligini ko‘rsatadi. Fanlararo integratsiyani o‘zlashtirishda talabaning predmetlararo munosabatlarni anglashi muhim bo‘lsa-da, mazkur bilimlarni aniq dars vaziyatiga moslashtira olishi uning metodik tayyorgarligini belgilaydi.

L. Darling-Hammond va J. Bransford tahriri ostidagi tadqiqotlarda o‘qituvchilarni tayyorlash jarayonida fan mazmuni, o‘quvchilarning rivojlanish xususiyatlari va pedagogik amaliyotning o‘zaro bog‘liqligiga e’tibor qaratilgan [4]. Ushbu yondashuv integrativ darslarni loyihalashda o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish zarurligini tushuntiradi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarning hamkorlikda dars loyihalarini ishlab chiqishi fanlararo muloqot, o‘zaro fikr almashish va metodik qarorlarni asoslash tajribasini boyitishi mumkin. Bunda pedagogik vaziyatlarni modellashtirish, mikrodarslar tashkil etish va refleksiv tahlilga asoslangan topshiriqlar alohida ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, integratsiya darajasini haddan tashqari oshirish o‘quv mazmunining izchilligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shuning uchun integrativ loyihalashda fanlararo bog‘liqlikning maqsadga muvofiqligi, o‘quvchilarning tayyorgarligi va kutilayotgan ta’lim natijalari hisobga olinishi lozim.

Bo‘lajak o‘qituvchilarni integrativ darslarni loyihalashga tayyorlash pedagogik bilimlar, kasbiy motivatsiya, ijodiy tafakkur va refleksiv faoliyatning uzviy rivojlanishiga asoslanadi. Fanlararo aloqalarni didaktik maqsadlar bilan

uyg‘unlashtirish, metodik qarorlarni mustaqil asoslash hamda dars loyihalarini tanqidiy baholash mazkur tayyorgarlikning muhim shartlari hisoblanadi.

Nazariy tahlil integrativ darslarni loyihalash ko‘nikmalarini rivojlantirishda hamkorlikdagi loyihalash, pedagogik vaziyatlarni modellashtirish va refleksiv baholashni uyg‘un qo‘llash maqsadga muvofiqligini ko‘rsatdi. Ushbu yondashuvning amaliy samaradorligini kelgusida pedagogik tajriba-sinov asosida aniqlash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Drake S. M., Reid J. L. 21st century competencies in light of the history of integrated curriculum // Frontiers in Education. — 2020. — Vol. 5. — Art. 122. — DOI: 10.3389/feduc.2020.00122.

2. Shulman L. S. Those who understand: Knowledge growth in teaching // Educational Researcher. — 1986. — Vol. 15, No. 2. — P. 4–14. — DOI: 10.3102/0013189X015002004.

3. Biggs J. Enhancing teaching through constructive alignment // Higher Education. — 1996. — Vol. 32, No. 3. — P. 347–364. — DOI: 10.1007/BF00138871.

4. Darling-Hammond L., Bransford J. (eds.). Preparing Teachers for a Changing World: What Teachers Should Learn and Be Able to Do. — San Francisco: Jossey-Bass, 2005. — 624 p.